

ЖЕНСКИ СВЕТ

ЛИСТ ДОБРОТВОРНИХ ЗАДРУГА СРПКИЊА.

В Л А С Н И К:
ДОБРОТВОРНА ЗАДРУГА СРПКИЊА НОВОСАТКИЊА.

ИЗДАЈЕ И УРЕЂУЈЕ:
АРКАДИЈЕ ВАРАЂАНИН.

Излази: Сваког 1. дана у месецу по ст. кал.
Претплата, рукописи и све што се тиче листа, шаље се на уредништво Нови Сад (Ujvidék).

Цена: на годину 3 круне; за Србију 3½ динара.
За све остале земље 3½ франка у злату.
Поједини бројеви 30 потура.

НАРОДНИМ ДОБРОТВОРИМА ЕВГЕНУ И ПЕТРОНЕЛИ ДУМЧИ.

*Крилато време да љуто нас вараш
Дневно с обнављаш, док нам животи араш.*

*И Вама дични, ево старост дође,
О време, време кад ли шако прође,
Педесет леша већ је прошрчало,
Од кад се срце срцу одазвало,
Те љубећ се у светој вези верно
Сад златну свадбу прослављаше смерно . . .
Педесет леша! То су леша многа
Но Вама с чини шек је пола штога . . .
Ал златна свадба то је ретка срећа,
Зашто се шопла душа Боја сећа,
А сетила Вас та свечана зюда
И човечанства . . . милој српској рода.
Просвете српске огањ подстицаше*

Нови Сад.

И задужбине подижеште свете . . .

*У добри час о дични родољубе!
У добри час о узоре од љубе!
Песник би лепшу певаши Вам хтео
Но мора сшати чим је започео.
Милоште Ваше дела неизбројна
Величаш песма која је достојна?
Сами сте себе многу лепше дили
У срца свију без песме сте сшили . . .
До свакој трада и до свакој села
Дошпире име: Евџен Петронела . . .*

*Вечно Вам име дела су Вам дала,
Песник Вам само кличе, Слава! Хвала!*

Благоје Бранчић.

* * *

Лицем на Ђурђев-дан навршило се 50 година, како је познати нар. добротвор и посланик на срп. народ. црквеном Сабору, г. *Евџеније Думча*, поседник сентандрејски ступио у брачну везу са својом паметном и добром супругом, *Петронелом*. Њихов је брачни живот кроз све то време од пола века био тако леп, да је овај дични супруг осетио потребу, да га на крају од половине столећа искити са 41.000 К поклона на народне просветне и хумане установе, које је расуо на 48 разних установа по свим крајевима нашег расутог народа, да тако свака од тих установа осети благовони мирис њихове среће, па да се с њима заједно радује и осети оно задовољство, које је божјим благословом, пратило њихов леп и дуг живот.

Г. Евџен Думча дао је већ досад много доказа свога родољубља, а овај последњи га је подигао у редове најиздашнијих народних добротвора. Слава му, и живео још дуго са својом добром и милом Петронелом у истој непомућеној срећи!

Овај родољубив чин овог брачног пара дао је повода и нашем песнику г. професору Благоју Бранчићу, да им посвети горње редове.

Зорка Симе Лазића.

Српским матерама.*)

I.

Хоћу да вам пишем о једној теми, о којој је у нас већ стотинама пута писано, говорено, расправљано, па опет — „где смо, ту смо“; хоћу да опишем о — *васпитању деце!**)

Истина, ја нисам ни филозоф, ни психолог, ни педагог, нити сам научена ни толико паметна, да могу писати о овој теми — али, видите, ја сам прошла (као и ви многе) једну школу, која је истинитија и боља од других, а то је: **школа живота**. У тој школи сам ја била врло добар и пажљив ђак, па хоћу из ње по што-шта да додам овој теми — тој згради, која је у нас већ давно требала дограђена бити — па ако не будем користила, нећу, вала, ни шкодити.

Знате ли, шта сам прочитала у тој школи? Прочитала сам то: **да је цело наше васпитање основано на — лажи**. Почела сам читати ту лаж још у најранијем детињству свом, па даље, даље, све до данашњег дана, свуда и свагде... Или зар нисам добро прочитала? Зар не почињемо с лажи већ код одојчета. Кад нам когод похвали дете, како је слатко (а оно се овамо због нечег намргодило), ми му цвркамо, кривимо се пред њим или га чак и голицамо, само да га насмејемо: да направи љубазно лице и да буде доиста — „слатко“. Не питамо, је ли томе детету до смеја, али нама је до — параде... Ми већином све чинимо из пуне параде. Па и школујемо, држимо „боне“ и „гувернанте“, пишемо, декламујемо: „Матере, стварајте нам карактере!“ — све из параде. Или зар

*) Знаем, да ће оне, које познају мене, односно моју децу, равајући уста и подсмешљиво рећи: „Но, тамај посла!“ (јер су моја деца доста дивља и неуглађена), но молим вас, скуpite уста и имајте мало стрпљења, па ћемо се већ споразумети на крају. Исто тако молим, поштованог госп. уредника, да, ако случајно који израз овде суровији буде, не ублажује, не мења, јер сам ја одрасла тамо, где „истина влада“: у дивљој природи, и не умем и нећу да говорим увијено, „у рукавицама“. Моје је правило: говорити што простије, отвореније и искреније и мислим, да тако свако чини, ко искрено осећа, мисли и ради. Па зато унапред хвала госп. уреднику.

тима стварамо карактере, што нам се науче владати по „бон-тону“, што знају стране језике (или већином штрбецати по коју страну реч), што се облаче по моди и знају нешто литературе — туђе?! Да је нама стало до правог васпитања наше деце, ми би их друкчије васпитавали; не би им једно говорили а друго творили — не би им свуда и свагде предњачили са лажи:

Учимо их Богу се молити, а говоримо и пред децом, да нема Бога; причамо им о нашој лепој вери, а никад крста на себе не мењемо; учимо их, да љубе и поштују наше светиње, а исмевамо се њима (или допуштамо, да то други пред нама чине); проповедамо о љубави према ближњем, а оговарамо сваког, ко нам под наш језик дође; одушевљавамо их нашим славним прецима, а говоримо, да је бесмислица одушевљавати се њима. (Зар они дивови — не могу, а да не рекнем! — што на коцима издисаху, бранећи *не само веру*, него и име српско и **част** своју и својих жена, деце, сестара — зар за њих ако се одушевљамо, да је — бесмислица?! А за кога, молим, да се одушевљавамо? За оне напарфимисане господичиће, који чупкају оно мало поткресаних брчића и сваког дрско гледају; који знају, кад треба истрести „кистихенде“; који знају чак и који је „крем“ бољи, који крој сукања лепши; који знају све и сва, али једно не знају: имају ли они у себи оно, што не мога ни колац да уништи у њихових дедова... Или за оне, који отимају част сиротињи, јер је жељна хлеба? Или оне, који под видом родољубља, гуле сиротињу и продају свој род? Или оне, који за љубав господства и „славног“ имена продају част своју и својих... И тако даље — у бес-трагију. Зар **те** да стављамо деци својој за углед?! Декламујемо о љубави према народу, а мрзимо сваког оног, ко није наш — једномишљеник; причамо им о

*) Због нагомиланог материјала, износимо тек сада овај чланак, који нам је достављен још јануара о. г. Уредништво.

српским јунацима, желећи, да и они буду таки, а плашимо их празноверицама (да заспе, кад је нама воља), а тиме стварамо од њих кукавице; говоримо им о поштењу, а клањамо се лепежу каквом (наравно, богатом и „финном“); учимо их, да буду милостива срца, да осећају за сиротињу, а терамо немилостиво просјака с прага; учимо их: горак је туђ хлебац! — а незадовољни смо *својим*; дижемо (пред децом) у звезде онога, ко сам својим рукама зарађује хлеб, ал кад тај дође, гледамо га преко рамена, јер нам није — раван; правимо се лепо, мили, фини пред сваким, а кад тај оде — манте!.. Волимо своје пријатеље, љубимо браћу своју, али кад тај брат и пријатељ пропадне или посрне, ми се смешкамо и често му још и ногу подмећемо, да дубље падне, па ако нам је притом и политички противник, ми ћемо додати онако „братски“, „пријатељски“: „Нека га, нека пада — право му је!“...

И тако даље — ко би све изређао!... Није нам данас светло ни свето ништа — све смо упрљали од просјака па до краља, а овамо би хтели, да нам деца имају неког одушевљења, полета, срца, душе, човечности. . . . .

Мало сам казала, сувише сам благо описала наше прилике, у којима расту и у којима се васпитавају наша деца. Ово су тек мртва слова, а у животу су жива дела, која нам парају срце (ако имамо срца); која нам чаркају савест (ако имамо савести); која нам бацају у образ сав тај трулеж и смрад; што нам износе пред очи сву иронију нашег васпитања: *какви би хтели да смо, а какви смо у истини* — која нас извлаче из наше префињене лажу у грубу истину: у оно море јада, што се живот зове, — у ону страшну трулеж, што се друштво зове... А ми?... Ми сви видимо тај трулеж на све стране и мргодимо се на њега и стискавамо песнице (кад смо сами), а кад се приближимо том трулежу — слатко се смешкамо. (Тако захтева, молим, „бон-тон“: све видети, а не видети.)

Или зар није тако? Та, имамо примера на сваком кораку, како нас наше лажно образовање гони, да зажмуримо пред истином. Оно нас учи, да ценимо оне људе, који имају нешто, не у глави, не у срцу, него у — џепу. Ми не питамо, којим путем је напуњен тај џеп — главно је, да је пун и да се његовом власнику мора одати — поштовање. Ми често знамо, да тај џеп није напуњен поштеним радом, али се том богаташу ипак клањамо, пријатељски му стискамо руку, а код куће га међутим — оговарамо. И кад наша деца чују те разговоре, та оговарања, а после виде, како тог истог сумњивца с поштовањем срећемо — неће ли помислити, да смо и ми таки?! Или ће доћи бар до уверења, да то мора и треба тако да буде, те ће и она својој деци предњачити лаж, а декламовати о истини; предњачити подмуклост, кукавичлук, порок, а говорити им о искрености, јунаштву, врлини — једном речи: предњачити животињу, а сладити човека! — — — — —

И тако у бесконачност с оца на сина, с колена на колена... Тако у породичном и друштвеном животу, тако и у политици. Ретко ко говори и ради по свом осећању, памети и убеђењу — све се већином навија према приликама и према томе (нарочито према томе!): како ће свог „противника“ смрвити морално и материјално. И ту се онда не бира пут и средство — то је све споредно; главно је, да противник љосне..

Тако чине очеви, тако матере.

А деца? — Деца све то гледају и трују се из малена. Па шта онда може учинити школа?! Школа не може да уништи ту отровну клицу, што се сваки дан рђавим примером залива. Школа нам више даје знање, ствара научењаке, али не — карактере. Карактере може подићи тек помоћу родитељског дома. Оно, што деца у свом детињству виде и чују, то се у њину душу најдубље упија и најдужа трага оставља...

И гледајући све то — ох, не само то: много горе, много црње сам ја што-

шта запазила кроз ту школу живота, али не уем све да опишем и **не смем** све да искажем, јер би ме каменицама дочекали — гледајући све то, дошло ми је колко пута да јаукнем:

„За Бога, људи“, где сте скрили — човека?! Шта сте урадили са срцем и душом његовом? Куда сте скрили истину? Куда сте скрили тај прави квасац, којим треба да подмесимо оно тесто, што се *васпитање* зове?“

Али сам се бојала њих, бојала сам се тих „људи“, које је братска мржња избезумила и — ћутала сам. Бојим их се и сада и не пишем ово њима.

Вама пишем српске матере. Отворите уши, отворите душе и срца ваша, да ово семе, које Вам бацам, падне на здрава места, па да донесе плода. Послушајте ме — та и ја сам мати: и као што желим, да моји синови буду прави људи и Срби, да моја ћерка буде права жена и српска мајка, тако желим и вашој деци. Јер разлика је само у томе, што сте вашу децу ви родиле, а ја своју, но зато смо ипак ми сви огранци једног стабла, што се **Српство** зове, а то је оно, што ми је прече и милије од свега. (Ово није фраза; доказала сам и доказаћу то сваком приликом.) Зато вам пишем; зато вам стављам на срце ово: *Оснивајте одразовање своје деце на здравом темељу: на истини, али предњачите им истином, радом, поштењем, јер без тога — без примера — мало ће успеха бити.* Јер можете ви узети 10 учитеља својој деци, она ће ипак чинити оно, што чините ви, а ако и не чине као деца — можда из страха од учитеља — чиниће доцније, као људи, али ће чинити то иза леђа — подмукло, кукавички, непоштено. *А то ће бити плод мешавиње: наставничког васпитања и вашег — примера.* А ја мислим, да је боље — ако већ не може друкчије бити — и правог курјака одгајити, него курјака у овчијој кожи, јер од овога страдају многе овце. Ја мислим, да је боље — мање штетно за друштво — имати праве (отворене) лопове пред собом, него оне fine, у „овчијој кожи“.

Од оног се можете бранити и чувати, а од овог другог — ком је образовање натакло одору поштена човека — тај те под видом човечности, под видом братске љубави, под видом пријатељства загрљеног води до провалије и гурне те у њу... Доле са лажи!! Стварајмо од наше деце **отворене карактере: или праве и честите људе или лопове**, ал никако — **фарисеје...**

Него и ако нема можда свака од вас све оне врлине, које би ја хтела да свака Српкиња има, може ипак свака од вас да се толико савлађује, за љубав деце своје, да угуши у себи завист и оно, што не ваља; или бар да то моментално отклони и не допусти, да избије онда, кад су јој деца поред ње. То може свака!.. Па и то је успех, јер деца не виде душу вашу, не чују мисли ваше, него виде *дела* ваша, па буду ли та дела човечна — не брините се за њихов одгој.

Дајте им срца, дајте им душе, које ће разумети патње и потребе народа нашег. Учите их, да љубе свој народ, али **део народ** — не само онај део, ону странку, којој припада ваш муж — јер ко вам јемчи, да је баш *он* на правом путу?! Разне су стазе људског живота. Али ако је ваш син *човек*, он ће бити човек на свакој стази; ако је ваш син родољуб, он ће бити тај свуда, без обзира на стазу, којом он иде. Поштена човека и права родољуба не могу стазе збунити, јер није главно пут, којим ходи, него *дела*, која оставља на том путу. А створите ли од њега поштена (искрена, истинита) човека — тим делима се неће његово потомство стидити; та дела неће моћи његов противник уништити; та дела ће моћи свако читати, јер ће бити отворена књига.

Још нешто! Чусте ли онај јаук: „Мала нам је снага“?! То се нас матера тиче; то на наш образ пада... Јесте, мало нас је, а ко је крив томе? Крива је у првом реду похлепа за лаким животом, за господством (рђав одгој), те нас је страх од много деце... Крива нам је Америка, јер нам одводи најбољу снагу...

Криво нам је много што-шта, о чему нисам „дорасла“ да пишем, али је највише криво (и опет!) наше — васпитање.

Па нека је до сад и било криво, ал не сме у будуће бити!

„Мало нас је, ал смо људи!“ — одговоримо нашом децом. „Мало нас је, ал ће нас више бити — неком можда и сувише — кад будемо људи, кад будемо подизали многобројан пород и будемо нашу децу матерински, српски васпитали, да буду истински радници, поштени људи, прави Срби!“ Тако под-

викните, па — на посао... Бог ће помоћи.

*

У једном (или два) од идућих бројева доказаћу, како утиче пример на децу — како је на мене утицао. Уједно ћу укратко описати, како ја моју децу васпитавам. Буде ли у томе погрешака, — а биће их зацело — радоваћу се, ако ме, драге сестре, упозорите на њих (ако која има више искуства), а радвала бих се, да још која од вас пише о томе... Хтела бих, да наша народна снага ојача...

Старчева успомена.

*Најлепшег доба, ружични санак
Био је шад.
Месташице моле свуд око мене
А ја сам млад.*

*Огњеним жаром кипело ј' срце
У груд'ма — ој,
За доле светске још нисам знао
Ох — Боже мој!*

*Али од свију што једна деша
Анђео спас —
Ох, станше мало, као да чујем
И сад јој мас!*

*Лепа је дила к'о вила дела
К'о сунце то,
Добра је дила, људљено чедо
Зво длаго — сво!*

Божеваз.

*Ал' нада једно, а судба друго
Удели шад,
За другој оде, злато јој пружа
Мај странац млад!*

*У дујном лету одлете моја
Личица — ој!
Злато је оше, а младост луда,
Ох — Боже мој!*

*И сумрак ево већ давно стигне
Животу мом
Ал' јоште носим дајну јој слику
У срцу свом.*

*И лишће жуто пада већ доле
Зове ме — ме!
Ал' њена слика са мном ће тамо
У вечне сне!*

Даница С. Ћочина

Женско питање.

— Пише Зорка Јанковић. —

(Продужење.)

Норвешка.

Са великим интересовањем проучавам женско питање у Норвешкој.

Модерно женско питање, тај јасни израз живих, топлих душа, а често и усијаних главица и хладноћа ума и темперамента Норвежана — Боже, како ли се то слаже?!

Но почнем ли прибирати све што сам овде-онде читала и слушала о тој земљи и народу, почињем веровати да се тамо највеће противности слажу. Коликогод се говори, да су Швеђани напредни, да живе за опште интересе, да се вољно бацају у јавни рад, толико се тврди да су Норвежани врло

конзервативни, за нову неприступачни, да живе и раде само за себе.

Свакако је у томе много истине. Знамо како су конзерватизам норвешког друштва оштро шибали два највећа норвешка песника Ипсен и Бјернсон и знамо да Норвешка има још људи, који га искорењују.

Занимљиво приказује етнограф Schweiger-Serchenfeld Норвешку и њезин народ. „Норвешка је демократски организована држава аристократа. Свако ту указује на своје претње и свако уме доказати да је директан потомак храбрих Викингера, или славног Харелда Харфагра; а то чини народ који у свему живи на најпростији начин. Норвешка кућа и норвешка жена не зна за раскош. Њезина је највећа жеља да је Бог благослови великим породом.“

Е, па то је онда норвешка жена најнемодернија жена на свету! Како само стоји она према светској култури и модернизму, кога је важан део савремено женско питање? То можемо најбоље сазнати из Ипсенових и Бјернсонових списа. У њима видимо уз конзервативног Норвежанина *напредну Норвежанку*. Ту видимо пробуђену жену, снажног интелекта, која тежи и продире напред.

Кад познамо жене што нам их у својим драмама приказују та два велика песника, кад сазнамо да су они те светле слике бирали у своме народу, нама се чисто чини да ће норвешка жена дати свету ону „нову жену“, „жену будућности“, коју чекамо као неко Спасење.

Како су узвишене те жене, како су чисте!

Ипсенова Нора бави се опажањем свог осећајног живота и ствара себи најчистији морал. У тој жени оличено је *Ослобођење*. Ништа нам не смета да познамо да је то Ослобођење доиста чисто, потпуно. Ми осећамо жељу да само тако будемо слободни. Тек кад то постигнемо умећемо расуђивати као Хеда Габлер, делати као Лона Хесе-

лова, борити се проти „Аветима“, прогласити љубав највишим законом осећања, које нас води у брак, а у браку бити своме другу оно што је Агнеза своме Бранду.

Познали смо какво треба да је наше ослобођење. Други песник жене, Бјернсон, учи нас чему је оно. Он изриче пророчанску изреку: „*Да би могао поштати нов, потпуно препорођен човек, мора бити ослобођена жена.*“ Он залаже све своје силе за њезино ослобођење. Својом узвишеном теоријом буди он у нама узвишене тежње да се приближимо његовим свештеницима добротe Марији и Марити, да као Рахел и Манхилда у раду тражимо спасење и ми хоћемо да радимо „Изнад наше моћи“.

Норвешка литература стекла је тим драмама највећу феминистичку литературу. Њу знатно допуњује Sie, Strindberg, Kyland Amalia Stram и још многи песници и писци романа светског гласа.

За нас, жене, од велике је важности то: што је та велика литература постала утицајем једне жене.

Та моћна жена је гђа Camilla Collet.

Гђи Collet дали су њезини земљаци име „Прва велика жена Норвешке.“ Она то и јесте. Гђа Collet није прва жена у Норвешкој, која је пристала уз морални покрет, у коме се повео и бој за ослобођење жене, али она је прва жена која је у дела извела велике идеје. Писала је романе, а списи су јој од велике литерарне вредности. Њезино дело „*Amtsmandes Dötre*“ (Судијина ћерка) које је изишло год. 1855. сматра се правим уметничким делом и доживило је неколико издања. Оно садржи врло смела начела о еманципацији жене. То дело покренуло је норвешку жену у борбу за своје ослобођење и то дело створило је Ипсена песника психе жене, навело га да решава проблем социјалног положаја жене.

Много се прича о топлој наклоно-

сти Ипсена према старици гђи Collet. За њега је она херојски велика и он налази да је она „борац, без каквих се у будућности не може на замислити развој културе“.

Тек што се половином XIX. века појавио модерни женски покрет, прихватила је гђа Collet његову заставу и окупила под њу најодабр није људе. Још врло млад приступио јој је и Бјернсон и почео стављати друштву важне захтеве за право жене. Кроз цео живот не напушта он ту борбу а својим књижевним делима створио је нове погледе о жени.

Све ово показује да је женски покрет у Норвешкој литералног порекла, а да су ту два највећа песника за њега оно што је Елен Кеј и Селма Лагерлеф за тај покрет у Шведској.

Још пре гђе Collet, Ипсена и Бјернсона почела је за идеју ослобођења жене радити књижевница Aasta Hansteen. Она је као и Швеђанка Фред Бремер пошла у Америку да проучи тамо уређење друштва, а када се вратила настојала је да оплемени свој народ многим слободним, напредним мислима, а пре свега идејом еманципације жене. Успеси њезина настојања нису особито знатна.

Изгледа да је Ипсен, када је писао своје „Ступове друштва“ имао пред очима Аасту и њезине напоре да савлада зло, које као да је норвешко друштво примило у наслеђе још из Пир-Гинтова доба.

Ма да су успеси рода Аасте Хансен били незнатни, знатно је да се већ у самом детињству тог знаменитог моралног покрета појавила жена.

Норвешке жене у давнини нису уживале особитих права. Нарочито се мало ко бринуо за образовање женског детета. Још и почетком XIX. века мален је ту број писмених жена. То стање почело се поправљати тек педесетих година тога века. Па ипак се и старије доба поноси уређењем, које чисто изненађује: „У Норвешкој муж никад није имао права да казни своју жену и да је присили на послушност“,

вели гђа Брамбергрова²⁰⁾ и налази да је то уређење слутило за основ новим реформама државног закона где се то нарочито наглашује. Она налази да је норвешко законодавство, у колико се тиче породичног права, престигло сва европска законодавства.

У корист жене унео је слободни парламент педесетих и шездесетих година још многе напредне реформе.

Год. 1854. жена је добила право да наслеђује иметак мужа и ослобођена је скрбиништва.

Год. 1880 дато је жени право да може посве слободно располагати својом имовином. Ако је, према уговору иметак заједнички, управља њиме и муж; од тога сме продати или поклонити само $\frac{1}{10}$.

Удова мати скрбник је своје деце. Ванбрачна деца заштићена су законом од г. 1892. по коме се има незаконити отац бринути за дете до 15 год., а ако оно није оспособљено за рад и даље.

За овим преуређењем долазило је побољшање уредаба, које се односе на васпитање женскиња.

Прву реч повеле су о томе женске задруге; њих је у Норвешку донела већ прва струја еманципованог покрета. Год. 1884. удружиле су се те задруге у „Савез Норвешких Жена“. На чело Савеза стала је енергична феминискиња Gina Krog. Већ исте године, заузимањем Савеза, уређена је у Кристијанији школа из које и женскиње могу поћи на универзу. Тек тада дато је норвешкој жени право образовања на норвешким универзитетима. Осим што Савез настоји да норвешка жена буде добро образована брине се он да у свему поправи њезин положај. Он ствара за жену нове позиве, бори се за изједначење радничких плаћа, стара се о незаконитим матерама, о напуштеној и сиротој деци; јаку борбу води Савез проти протистуцији и алкохолизму.

(Наставиће се.)

²⁰⁾ M. Brambergrova „Ženska Otázka v Norvěžsku“ „Žensky Svet“ с. 5.—6. 1910.

Говор

Љубице Исајловићеве на румском Девојачком Колу.

Немојте се чудити, поштовани слушаоци, што ћу и ја данас да проговорим реч две о нашим друштвеним приликама, као и неслози што влада код нас у Руми и која се све више шири као нека заразна болест. Прелиставајући неки дан „Женски Свет“ опазим где један писац на неколико места кличе: Српкиње удружујте се. — И већина Српкиња су те речи прихватиле и удружиле се, те заједнички раде. Само на жалост што морам признати горку истину, да смо ми Румкиње у том много заостале. Уместо да се сложимо, да ту гадну неслогу одбацимо од нас, место да се боримо да једанпут изађемо на површину, а ми све више и више тонемо у ортлогу неслоге. — Али се нашла једна племенита Српкиња, која основавши српско дев. коло хоће да стане тој неслози на пут и слогу и љубав улије у нас румске девојке. Видите, драге пријатељице, како је то лепо кад се овако заједнички поучавамо и културно унапређујемо. Па кад и ми женскиње можемо да се подичимо нашим умним даром, зашто смо се тако скучиле у свом мишљењу и делању? — Зашто не бисмо слободним духом позбациле те тешке окове проклете злобе и неслоге, па удружене похитале напред? Шта чека оног човека, шта онај народ који скрштених руку у будућност гледа? Рад је стварајућа снага на умном и материјалном пољу; — културни напредак, то је рад.

Па кад смо већ оснутком нашег дев. кола кренули путем среће и напретка, корачајмо брзо и одлучно. Лако је кад се у коло похватамо, коло се по равници и глаткој равни шири и заплеће, али ми смо се завиле у друго коло које има кроз трње и по стрму камениту путу пролазити да би свог пожртвовањем и племенитог циља достигле.

Али је то доста тешка задаћа, за њу треба вруће срце, упорна и истрајна воља. Па кад смо жарким заносом по-

хитале да оснујемо тако красне мисли племените госпође оснивачице, не смемо часа дангубити већ што ревније и свесније прионути раду. Много је тога пред нама што ваља прокрчити, исправити и изгладити. Али то нас не треба да буну. Имајмо на уму увек оне лепе речи којима је госпођа Дамјанов једном приликом кад нам је предавање држала, завршила: Истрајте на том путу којим сте пошле, и кад се једном нађете у вртлогу живота, многу ћете горку чашу и себи и својима уштедети. Не клоните, не малакшите, остајте у овом колу у које се вољно ухватисте, у њему јачајте жељу за бољитком у свима грамама живота. Црпите поуку, коју Вам пружају добра дела књижевника. Како су то лепе и искрене речи. Зато их примимо к' срцу и прегнимо за послом јер прегаоцу и Бог помаже. По мом мишљењу то је средство и то једно од најглавнијих које би нас од данашњег напатка сачувати могло.

Дозволите драги слушаоци да проговорим реч две и оном што нам истина није сад толико потребно, као што ће нам некад бити.

Како није лепо видети тврдо и немилостиво срце ни у мушком полу, али у женском је сасвим против природе.

Љупкост, милошта и доброта женскога срца прави је бисер, она може и ако би шта и било у мушкоме полу тврдости и немилосрђа, да својом љупкошћу умекша и ублажи. Кад душа разумна и просвештена управља и располаже добротом срца, онда је доброта савршена. Лако се да човек преварити на лице гледајући, јер не зна шта је у срцу. На пр. видимо жену или човека прекрасна образа, лепа лика и лепо обучене, и што их више гледамо све нам се више допадају; — али ако им завиримо у душу, или чујемо да су зле нарави, лукави, горди, завидљиви, окрећемо главу од њих, јер наравна ругоба много је гора него телесна, а нарочито

код женскиња. Сваком је узгоју први и најплоднији темељ — домаће васпитање, и то највише зависи од матере. — Мати која дању и ноћу лебди над својим чедом, — први је васпитач свога детета.

Има ли матере која не гаји у грудима жељу, да своје дете сретно васпита? — Али, да ли зна свака мати да већи део те среће у властитим јој рукама лежи. „Каква мати таква кћерка“ вели наша народна пословица и то је сасвим природно, јер ако мати олако узме образовање своје деце, не може се много од њих очекивати. Погрешно домаће васпитање највише отуд потиче, што се при образовању женскога пола на све већа пажња обраћа него ли на њихов будући позив. Може ли се нешто узвишеније и замислити, него што је света дужност матере.

Сви велики људи имали су душом и срцем велике матере. Отац и не мора бити човек особита духа, али мати мора бити племенита и узвишена карактера. Мати великог Наполеона била је жена велика духа, тако су исто биле племените жене из немачке књижевности прошлога века Гетеа и Шилера. За сву ову тројицу може се рећи да су била деца своје матере, јер врлине оцева губиле се испред величине деце њихове. Из овог што досад споменух видимо како је грдан и огроман културан позив жене. Жене састављају половицу човечанскога рода. Жена се рађа на свет да буде супруга, мати и васпитачица.

Уплив жене на образованост света тако је важан и нуждан да се образованост светска без жене ни замислити не може. Човек ма колико образован био нема никакве важности без женске допуне. Жена му је вечити пратилац на путу његова развитка и живота. Прво као мати а за тим као сестра, па онда као супруга. Историја нам пружа неколико примера славних и хвале достојних жена Арија благородна Римљанка, жена Цецине Петуса, видећи да ће њен муж жестоки мукама мучен и уморен

бити, узме стилет и прободу се њиме, да га свом мужу говорећи: лако се може умрети Пете; то што ћеш ти ударити то мене боле. Плоија кћи Аристотелова жена краља Лацетонскога, знаменита колико по имену оца свога, толико за мудрост своју. Ову запитају једном: која јој је боја најмилија? — Боја стидљивости на лицу честите жене, одговори она. Какав диван пример одушевљења за идеју а уједно и за спомен свога мужа, жена поларног морепловца Франклина, кога је на поларном путу нестало. Његова жена радила је пуних 12 година дана да пронађе морске пролазе које је њен муж пронаћи хтео, а уједно да нађе ледени гроб свога мужа. Њеној гвозденој енергији испало је за руком да је за свога живота две експедиције на северни пол отпавила. Овакве примере могао би човек навести не на стотине него на хиљаде. Па и наша српска историја и наш друштвени живот пуни су оваких примера.

Царица Милица обасјава милом светлошћу последње часове српске самосталности и српске царевине. Беше то дивна женска глава која се одликоваше дубљином осећаја, племенитошћу душе, нежним срцем прибирајући све што је лепо. Једном речју била је она велика и као жена и као владарка. Па каква је тек дивна жена Српкиња. — мајка Југовића? Горостас од јуначке мајке српске која се слободно може мерити с' узор женама и матерама сваког народа и свију времена.

Мајка Југовића Бога моли, да јој Бог да очи соколове и бијела крила лабудова, да одлети на Косово равно. И да види девет Југовића и десетог старог Југ Богдана“. Не знате шта је веће у том: или љубав матерна и чежња за децом својом, или љубав женина, зебња и стрепња за мужем својим. Како ли ужасан призор потреса душу мајчину

Кад долети на Косово равно
„Мртвих нађе девет Југовића
И десетог стар-Југа Богдана.
Али:
И ту мајка тврда срца била

Да од срца сузе не пустила.

Шта је то? Је ли у ње збиља било срце од камена? Је ли та жена без женског осећаја и је ли та жена мати? У тај мах није мати! Жена је то, велика жена, горостас жена, јунак Српкиња. Дивна жено, велика Српкињо, величанствена мајко — мајко Југовића!

Кнегиња Љубица светла је звезда међу Српкињама. Љубица је била јунак жена. Милошу је у тешким приликама помагала мудрој речи, разумним саветом и јуначким делима. Где је Милош клонуо духом, Љубица је ватреним речима распиривала у њему снагу клонувеле наде. Мушки и јуначки показала се у више прилика за време ратовања. На коњу с оружјем за пасом као оно некад Римљанке и по бојкама Амазонке, подносила је све незгоде и тешкоће ратне уз мужа свога као и сваки ју-

нак. Љубица је била од оних великих жена, којима је морална величина баш у ономе што се не зове срећа, али у колико је срећа мања у толико морална величина бива већа. — Зар то нису дивни примери женскога духа и женског карактера, те да нас увере да је душа како у мушком тако и у женском сполу и да има великих душа и у женама.

Пошто се овим завршује данашњи састанак захваљујем се поштованој публици у име чланица дев. кола, која је интересујући се за ову младу установу, похитала да чује рад.

Износећи ово на јавном састанку желим нашем колу истрајна рада, слоге и љубави у вршењу своје племените задаће, као и да свој рад што више и боље унапредити може.

Д о п и с и.

Грачац. Наша добротворна задруга Српкиња приредила је 15. П. о. г. по н. к. иницијативом своје предсједнице г. Катинке Петровић као и осталих одборница сијело са играчком, које је и у моралном као и у материјалном погледу добро успјело. Одмах у почетку поздравио је присутне госте у име задруге тајник г. М. Ишпировић и захвалио им на лијепом одзиву. Оцртао је у кратко рад задруге као и тешке прилике, које задруги прече, да може своју мисију и боље вршити, рекао је и разлог, ради којег није било могуће до сад приредити ни једне забаве, а изразио је жељу и наду, да задруга приреди ове године бар једну забаву и тиме материјално боље ојача и добије више снаге за свој високи позив.

Надаље је тајник а специјално поздравио и браћу друге вјере и захвалио им на лијепом одзиву, јер тиме су документирали љубав и интересовање за ову институцију, која потпомаже једнако сиротињу без разлике вјере и народности, те је зажелио, да тако и

надаље, сложено потпомажу и интересују се за напредак оваких опћих корисних институција.

На концу је и апелирао на госте, да се сјете ове задруге макар и најмањим приносом, јер ако помажу задругу — рекао је — помажу своју сиротињу. Гости су се сви без разлике вјере и народности одазвали молби и скупљено је приноса скупа са приходом од карата за шаљиву пошту у свему 128 Круна. Приносе је примала одборница односно благајница госпођица Јелена Дошен.

Све је лепо и добро (прошло) и у најбољем реду испало, и гости су се у касно доба а задовољно кући разишли, гдје се је предсједница са свима лијепо опростила.

Зато ова задруга налази за угодну дужност, да се и овим путем свима госпођама и госпођицама као и господи без разлике вјере и народности, који су сијелу присуствовали, али и онима, који нијесу присуствовали, већ се сјетили приносом најљепше и најучтивije захваљује.

Надаље је овој задруги послала оних дана госпођа Марија Лађевић из Загреба као дар у готову своту од 100 круна, те ју је ова задруга по њеној жељи уписала за оснивачицу.

Нека је честитој и вриједној госпођи М. Лађевић највећа благодарност на њеном великом и лијепом а и племенитом дару, и боже дај угледале се на њен примјер и многе друге госпође.

М. Унџић

Рад добротворних задруга Српкиња.

Нови Сад.

Добротворна Задруга Српкиња Новосаткиња имала је 7. (20) априла о. г. своју редовну одборску седницу под председништвом своје подначелнице г-ђе *Марије Х. Г. Плавшића*, на којој су узети на знање извештаји перовође, да се наша задруга уписала за члана оснивача са 100 К прилога у месно друштво за сузбијање туберкулозе, да су одборкиње: *Милева Косировићева*, *Зорка дра Продановића*, *Гиза Стојковићка* и *Кашница Ђ. Тодоровића* прикупили међу нашим чланицама и неколико грађана за сироте школе у будимској епархији 401 К, те је то и од задруге одређених 100 К, свега: 501 К послато епархијској школској управи будимске дијецезе. Узети су на знање и извештаји, да је наша задруга изјавила Добротворној Задрузи Српкиња у Нов. Градишци своје саучешће за упокојеном покретачицом и председницом те задруге: *Аном Аншоновићком*. Исто тако узет је на знање извештај, да је Привредник (друштво) примио за помагачице око смештања женске деце у овдашњим срп. православним домовима. — Решено је, да се продужи досадања припомоћ г-ђи Даница уд. *Дамјановић* у Сегедину, да се девојчица *Љубица Крајнова* смести код овдашње кројачице *Ф. Поповићке* на изучавање кројачког заната за две године и да се девојцици издаје за те две године потпора за одело по 6 К месечно. Сиротој удовици *Милици Млад. Шилића*, да се даде потпора за овај месец 6 К и да јој унуче које полази осн. нар. школу у своје време заодене. — Позив будимпештанских феминискиња, да се купе прилози за дочек гостију за овогодишњи **VII** интернационални конгрес женскиња (за право женског гласа), није се уважио, јер ова задруга не мисли се упуштати у та питања. — Ст. Паланци и Арачу (*Враћеву*) издата су правила друштвена за углед, јер се и у та места оснивају нове Добротворне Задруге Српкиња. — Примљене су за нове чланице оснивачице г-ђе: *Даница Берић*, *Анка Јовичина*, *Анђелка Чупића*,

Даница уд. Т. Ђорђевића, *Олга Д. Стакића*, *Милица Остојићка*, *Ленка Мирковића*, *Злата Роксандића*, *Јеца Могина*; а за потпомагаче чланове г-ђице: *Даница Вулко* и *Милица Јовановићева*. — Друштвени улози расподељени су на сва три овдашња српска већа новчана завода. — Како је последња редовна скупштина решила, да се и у нас овде заведе прикупљање Видовданских прилога за просветне и хумане сврхе и како је речено, да се овогодишњи први прилог даде фонду овдашње срп. више дев. школе решено, је, да се прикупљање овогодишњих таквих прилога пренесе на Спасовдан, јер се о Видову дну многи наш свет разиђе у Раваницу (манастир), а и школска деца се тога дана разиђу из ва роши, па је без њих тешко што испословати.

Голубинци.

Овогодишња главна скупштина »Добротворне Задруге Српкиња« у Голубинцима одржана је дне 10. марта о. г. у 3 часа после подне. Пошто се сакупио довољан број чланица, отворила је скупштину председница г-ђа *Милица Николајевићка* кратким говором. Између осталог истакла је, да тајничког извештаја ове године бити неће, пошто су се на том месту непрестано мењале особе, рад се састојао онајвише у решавању најактуелнијих питања, а потребну кореспонденцију обављала је већим делом сама председница — у споразуму са одбором. Позива затим *благајкињу* г-ђу *Мицу Гајићку* да поднесе свој извештај.

Г-ђа отпочиње овим редом:

Приходи током год. 1911. били су редовни приноси чланова, приноси 2 члана оснивача и дар о свечареком колачу 54 К 56.

Од већих издатака спомињем прилоге за споменике *Чика Јовин* 20 К и *Милице Стојадиновић* 10 К.

Уплата 4 акције „Савеза“ 200 К.

Уплата чланарине била је доста уредна.

Целокупан приход у години
 1911. био је — — — — — 496 К 78 ф
 Издатак: 445 К 73 ф
 Остаје: 51 К 05 ф

Стање улога у штедионици: 1060 К 54
 Моли скупштину да извештај прими, те да
 јој разрешницу даде.

После тога сво часништво даје оставку, на што се приступа избору новог управног одбора. Једногласно је изабран досадањи управни одбор. Но пошто се гђа Милица Николајевић, стављајући за разлог своју слабост и болест, захваљује на месту председнице, а исто и гђа Мица Гајићка с' разлога што је оптерећена одгојем деце своје, — прима се са жаљењем оставка обих госпођа, те се приступа новом избору. — За председницу је изабрана гђа Марина Сладаковићка, за подпредседницу гђа Персида Бановчанин, за тајницу Милана Глибонска учитељица, а за благајкињу гђа Лепосава Чутурило. За одборнице гђе: Софија Костић, Евица Станковић, Марија Сурдучка, Зорка Николајевић и Дра Станковић. — Госпођама, које су иступиле из упр. одбора, изражена је захвалност на њиховом марљивом раду око моралног и материјалног на претка задруге. Приступа се решењу још неких питања. Чита се писмо задругарке гђе Јанковићке, упућено скупштини, те на истакнуто у њему питање у погледу рада „Савеза“, није било ни од једне чланице никакове примедбе.

Пошто није било више никаквих предлога, закључује нова председница скупштину, захваљујући још посебно изасланици шимановачких сестара задругарка, гђи Каји Гудурићки, на лепој пажњи и њиховом интересовању за задружни рад.

Панчево.

У недељу 19. фебруара (3. марта) т. г. одржана је осамнаеста главна скупштина Добротворне Задруге. Како се довољан број чланица искупио, председница гђа Анка К. Милутиновића отворила је скупштину и поздравила је присутне добродошлицом. Прва тачка дневног реда била је оверовљење нових чланица, по томе је учињен помен умрлим члановима, којима је скупштина устајањем и речима „Бог да им душу прости“ одала почаст. Умрли су ови чланови: Даринка Томић, Катарина Стефановић, Марија Антић, Пијада Станић, Јелена Маринковић, др. Паја Марјановић и др. Влада Алексић. Одбор је при

погребу ових чланова корпоративно учествовао. Затим је перовођа гђа Анђелија С. Кешански прочитала опширан извештај о раду управног одбора за прошлу 1911. годину. Управни одбор имао је у прошлој години 7 одборских седница, на којима је решавано 82 предмета. Број чланова износи крајем 1911. године почасних 6, добротворака 46, добротвора 8, редовних 121, помагачица 53, помагача 27. Прошле године поетадосе добротворима задруге: гђа Еуфимија уд. Ђ. Поповића (100 К) гђа Милка П. Михајловић (100 К) пок. Даринка М. Томић (200 К) и пок. Марија Ерић (100 К). Господин Ђорђе Вајферт индустријалац из Београда послао је Задрузи 1000 К са овом пропратницом: за покој душе мога доброг оца дајем Добротворној Задрузи 1000 К са учтивом молбом, да ту суму подели, како она то за најбоље налази! Задруга се писмено захвалила и овако поделила: 612 К сиротим старицама у месечним оброцима за целу годину, а 388 К као тренутну помоћ 45 сиротим особама. Госп. Мита и гђа Катица Бељин, поклониле су у место венца своје пок. куму др. Паји Марјановићу 30 К. Породица Б. Д. Николића поклонила је у место венца пок. Периши Вукашиновићу 40 К; госп. Каменко Ј. Јовановић, поводом годишњице смрти пок. супруге Марије К. Јовановић рођ. Јовановић, поклонио је 100 К; породица Косте Милутиновића поклонила је у место венца пок. Николи Николићу 50 К. Затим је поклоњено Задрузи: од Српске Православне Црквене Општине Радничкој Школи 410 К, од Кредитне Банке Радничкој Школи 400 Круна.

На милостињу издала је Задруга К 1462'32, а на разне прилоге 140 К. Задруга је одржала своју редовну забаву са овим материјалним успехом: Примљено је свега 994 К а издато К 361'90, чист приход је био К 632'10, о томе је изнесен јаван рачун и захвалност на добровољним приловима у „Грађанину“. Изречена је нарочита захвалност како суделачима тако и гђи потпредседници Јеласавети С. Теодоровића, у чијој се кући за цело време спремања за забаву скупљали суделачи, исто тако и госпођицама: Јулки Крањчевићевој, Драгињи Ђурчиновој и Зорки Драгутиновићевој, које су спремале суделаче.

Задруга је присуствовала на позив председништва српске православне црквене општине на десето-годишњем помену народног великана др. Св. Милетића 23. јануара у св. Успенској цркви.

На конференцији, коју су госпође одборнице маја месеца одржале саветујући се о најпречим потребама у нашем српском друштву, које би ваљало ова Задруга да узме на око, а по могућству да покуша да их задовољи, две су ствари као најпрече признате, а то је: прво, старање око смештања сирочади и напуштене српске деце у честите српске куће; но како за сада ова Задруга не располаже са већим материјалним средствима, водиће евиденцију о такој деци, да не оду у туђе руке, и умолила је српску православу црквену општину, да повери овој Задрузи надзор над децом, коју она издржава. Друга би потреба била отварање „Интерната“ за женску децу, коју српски родитељи са стране шиљу у овдашње заводе као: Српску вишу девојачку школу, Раденичку школу и друге. По решењу одбора биле су гђе потпредседница Јелисавета С. Теодоровића и одборница Евица К. Бошковића код председника црквене општине, да га замоле, да изнесе пред црквени одбор предлог о надзору ове Задруге над напуштеном децом, коју издржава црквена општина. Госп. председник им је обећао, да ће о тој ствари Задругу известити, но до данашњег дана није Задруга никакав одговор добила.

На VI. одборској седници 10. октобра пр. г. председница је поднела Задрузи писмо од г. Каменка Ј. Јовановића, ове садржине: „Част ми је поднети горехваљеној Задрузи приложену уложну књижицу „Панчевачке Кредитне Банке д. д.“ под серијом III. број 381, која гласи на 20000 (двадесет хиљада Круна), којом свотом ради вечите успомене на моју покојну љубљену и добру супругу Марију оснивам Задужбину под именом: „Задужбина Марије К. Јовановића рођ. Јовановић“ с том наредбом, да право управе припада сл. Добротворној Задрузи Српкиња Панчевачких; цел је ове задужбине, да се њоме припомогне оснивању интерната за српске православне ученице на овдашњим школама, или да се приход ове задужбине на друге сходне цели: дом напуштене српске православне деце, стручне школе или стручне курсеве за српску мушку и женску раденичку омладину употреби, коју управа ове Задужбине одреди.

Уложена главница од двадесет хиљада Круна има да остане у Панчевачкој Кредитној Банци д. д. догод овај Завод као српски постоји, осим ако би биланција истог Завода дала оправданог повода бојазни за сигурност поменутог улога.

Само се приход ове Задужбине сме трошити. Главница се не сме ни под којим начином крњити, а у главницу спада и капиталисана камата. Моја је жеља, да сл. „Добротворна Задруга Српкиња Панчевачких“ сваке године 6. (19) октобра, као дан смрти моје покојне љубљене жене Марије, приреди помен на њеном гробу, на ком има да учествују питомице односно питомци овог Завода који се из ове Задужбине издржавали буду. Ако би кад год „Добротворна Задруга Српкиња Панчевачких“ престала постојати, онда прелази ова Задужбина под управу српске православне црквене општине у Панчеву, која ће имати њом да управља у духу и правцу, који је у овом писму обележен. — Поверавајући управу ове Задужбине сл. „Добротворној Задрузи Српкиња Панчевачких“ надам се с поуздањем, да ће њезина управа као до сада, тако и у напредак вазда стајати на висини свога племенитог, човечанског и српског задатка, те се не ће дати ни личним, ни пријатељским, ни партијским обзирима завести, имајући на уму народну изреку: „како право, тако здраво“.

Ово саопштење гђе председнице примљено је с изразом пијетета према пок. гђи Марији К. Јовановић рођ. Јовановић, која је још за живота у толико прилика показала делотворно своје добро расположење према овој Задрузи, а нарочито према Раденичкој Школи. Г. Каменку Ј. Јовановићу изречена је велика благодарност на овом добротворству, која је у записник унесена, изнесено је ово лепо дело на јавност, а гђа председница са две гђе одборнице и лично су се захвалиле у име Задруге племенитом дародавцу, који је бистрим погледом уочио праве потребе у нашем српском друштву, које ће ова Задруга старати се уз припомоћ других фактора да подмири. Предложено је, да скупштина закључи да се задужбина Марије К. Јовановић рођ. Јовановић, с благодарношћу прими од госп. Каменка Ј. Јовановића. Одбору да се повери, да приход од ове Задужбине према потребама у оквиру дародавчеве жеље употреби.

У недељу 5. јуна приређен је излет у шуму „Привредниковим“ шегртима, у споразуму с г. Стеваном Вуковим повереником „Привредника“. Гђа председница Анка К. Милутиновића поклонила је 8 К, да се од те своте набави јело, а гђа потпредседница Јелисавета С. Теодоровића и гђе: Евица К. Бошковића, Ана Вучковић, Даница М. Стефановића, Олга М. Живановића, Јо-

ванка С. Вукова, Милица Григоријевић и Анђе-
лија С. Кешански богато су угостиле шегрте.

Српска православна црквена општина овда-
шња позвала је Одбор наше Задруге, да при-
ликом доласка његовог високопреосвећенства Г.
Епископа Гаврила Змејановића учествује при
подворењу и освећењу св Преображенске цркве.
Одбор је с госпођом Јелисаветом С. Теодоровић
на челу био на аудијенцији и врло је лепо до-
чекан од Г. Епископа, који је похвалио рад ове
Задруге. Исто тако присуствовале су госпође
одборнице свечаној архијерејској служби у ново
освећеној цркви.

„Привредник“ у име председнице »Савеза
Српкиња« молио је, да наша Задруга пошаље ис-
торију своју од почетка, како се све развијала
и докле је до данас стигла. Г. Душан Радуловић
управитељ Раденичке Школе описао је опширно
рад и живот ове Задруге од почетка до данас
и послао председништву Савеза Српкиња. Г.
управитељу је на овом великом труду око са-
стављања извештаја изречена усмена и записничка
захвалност.

Друштвену славу и парастос умрлим чла-
новима одржала је Задруга и ове године.
Колач је поклонила и пререзала гђа одборница
Софија Ј. Станишића; на славу и парастос умр-
лим члановима позване су биле све чланице
Задруге. Сарајевска Добротворна Задруга Срп-
киња партом је јавила тужну вест, да је велика
добротворка српских сирочади, покровитељка и
почасна чланица Задруге Мис Аделина Павлија
Ирби испустила своју племениту душу 2. септ.
п. г. Наша Задруга је писмено изразила Сара-
јевској Задрузи саучешће. — Поводом смрти
заслужне глумице српског народног позоришта
гђе Тинке Лукићке изражено је њеном супругу
г. Андри Лукићу саучешће. Месни позоришни
одбор у Земуну позвао је нашу Задругу на
прославу тридесетгодишњице глумачког рада
г. Милоша Динића; одбор је телеграфски по-
здравио слављеника.

Божјиња милостиња подељена је пред Бо-
жић у сиротањској кући у јелу и то су гђе од-
борнице Софија Ј. Станишића и Даница Д.
Мандровића однеле и поделиле сиротињи.

Одбор је редовно похађао састанке При-
вредникових шегрта и девојака; на први дан
Божјиња подељени су им дарови: колачи, ораси,
и др. што су им гђе одборнице и чланице Задру-
ге послале, нарочито је за похвалу наша вредна

гђа подпредседница Јелисавета С. Теодоровић,
која је умесила и послала Божићни колач, че-
сницу и Божићну свећу, те је свечано пререзао
колач преч. госп. Обрад Давидовић.

Извештај овај узет је на повољно знање,
односни предлози једногласно су усвојени, рад
одбора са похвалом и благодарношћу на труду
одобрен, а г. Каменко Ј. Јовановић уз громо-
гласно клицање „Живео“ изабран је за почас-
ног члана задруге.

Затим је госп. управитељ Д. Радуловић
прочитао опширан извештај о Рад. Школи за
1911. годину.

Од 84 уписаних ученица свршило је П.
течај 1910.11 год. 31, и то: у одељењу за ру-
бље у I. години 9, у П. г. 1, у Ш. г. 3, при-
правних 12; у одељењу за хаљине у I. г. 5, у
Ш. г. 2. Учитељице биле су: у приправном те-
чају и у одељењу за рубље гђца Јелена Пурка-
ровић, у одељењу за хаљине гђица Љубица
Пуркаровић. — Испит оспособљења полагале
су ове ученице у одељењу за бело рубље: Сла-
вна Радуловић и Јелена Анђелковић, а у оде-
љењу за хаљине: Лепосава Маркова и Зорка
Црнићева. Изложба ручних радова отворена је
11. (24.) јуна и трајала је до Видовдана 15.
(28.) јуна пр. г. — Завршетак школске године
и благодарење обављено је на Видовдан после
подне. Овом приликом опростио се г. управи-
тељ са учитељицом у одељењу хаљина гђцом
Љубицом Пуркаровићевом, која је две године
на овој школи делала. Нова школска година
1911.12. отпочела је 1. септ. Уписала се 51 у-
ченица и до краја 1. течаја редовно полазе: у
приправном течају 16 ученица у I. г. 6, у П.
9, у Ш. 3, приватних 7. у 1911. г. пало је од
школарине 864 К од зараде К 1039'36, од про-
даних ствари К 23'52. Из Закладе пок. Васе и
Драге Радосављевић износила је камата К 406'79.
— На Раденичку Школу утрошено је у про-
шлој год. К 3833'18. Кад узмемо у рачун, шта
је школа зарадила, шта је пало од школарине,
од проданих ствари, камате из Зудужбине †
Васе и Драге Радосављевић, Задруга је из својих
средстава жртвовала на Раденичку Школу К
689'42.

Решењем прошле годишње главне скушштине
привремено је затворено одељење хаљина и по-
четком 1911.12. године отворен је на овој школи
приправни течај и одељење за бело рубље. Ово
одељење било је још од постанка Раденичке

Школе добро посећивано, па и ове школске године уписао се леп број, 51 ученица; још би се и више могло уписати, да је одбор хтео пристати на то, да прими и такву ратарску децу, која би само неколико месеци радила у школи. Искуство нас је научило, да таква деца за то кратко време нису у стању Бог зна какав успех постићи.

Док је ове године број деце ратарских и занатлијских родитеља врло леп, управо до данас највећи, од стране интелигенције слаб је био одзив, што приписујемо отварању једногодишњег курса Државне Трговачке Школе, у који се већином свршене ученице више девојачке школе уписују. Како су ученице које нису свршиле вишу девојачку школу, а још нису 15. годину навршиле обавезне походити пољопривредну школу, то, пошто државна школска власт сматра нашу школу као приватни Завод, два пут недељно морају се такве ученице разрешити од похађања Раденичке Школе. — Високославни српски православни народни Школски Савет на молбу нашу упућену на исти 11. (24) августа 1910. године у својој седници од 24. јануара (6. фебруара о. г. донео је ову одлуку: „Добротворна Задруга Српкиња Панчевачких има се позвати да у споразуму са српском православном црквеном општином у Панчеву своју Раденичку Школу претвори у продужни течај српске више девојачке школе тамошње, како би иста школа потпала под надзор овог Школеког Савета, који ће је у том случају заступати према државним властима.“ Одбор наше Задруге ступиће у преговоре са српском православном црквеном оп-

штином овдашњом и надамо се, да ће се ова ствар решити онако, како несумњива корист ове установе захтева. Скупштина је са пажњом са-слушала извештај г. управитеља на Раденичкој Школи, једногласно прихватила предлоге и одобрила рад како управе тако и одбора. — Узет је на повољно знање извештај прегледачица рачуна о стању благајне за прошлу годину. Иметак 1910. године износио је Круна 27.385.90, крајем 1911. године износи свега К 50.810'74, крајем 1911. године умножио се са К 23.424'83. Захваљује се прегледачицама рачуна на труду, а благајкињи гђи Анки К. Вучковић изриче се признање на савесном раду и труду. — У смислу друштвених правила имала је скупштина да бира председницу, потпредседницу, благајкињу, перовођу и трећину одбора. Једногласно су поново изабране: за председницу гђа Анка К. Милутиновића, за потпредседницу Јелисавета С. Теодоровића, за благајкињу Ана К. Вучковић, за перовођу Анђелија С. Кешаиски, за одборнице: Анка Л. Драгичевић, Катица Антоновић, Даница Д. Мандровић и Јулка В. Срдановић. За прегледачице рачуна изабране су: гђа Софија А. Михајловић, Катица Св. Јовановића и гђца Јулка Поповићева. Да оверове скупштинеки записник изабране су гђе: Љубица Т. Гргина, Мара П. Милорадовића, и Јелена И. Ђирилова.

Београдско Женско Друштво телеграфски је поздравило рад скупштине желећи најлепши успех. Скупштина је узела овај сестрински поздрав на повољно знање одушевљеним ускликом: „Живеле.“ За тим је председница захвалила чланицама на одзиву и скупштина је завршена у најбољем расположењу.

Анђелија С. Кешаиска.

ЛИСТАК

† Света Јовановић.

Прва критика.

(Свршетак.)

— Опет не ваља! — викну љутито и распрша густу косу по влажном челу. — Никако ми не иде у главу, да један оца стоји на свијех дванаест минарета.

Оно је вако лијепо због размјера и слика; ама не иде. Ах, тај помамни Пегаз, јурне ти онако без главе! У осталом, а зашто па да не иде? Та ово је тек онако само у пјесни, а већ тамо биће их ко гњилих крушака. За пјеснике и Арнауте и иначе не постоје ни-

какви писани закони и кануни. Гајрет, само даље:

На којима оца стоји,
У џамији пуно с'вјета,
Он у дови пјесну поји...

— Одлично! Сад још само заврше-
так, па се море у првом часопису штам-
пати, на примјер, ко у „Књижевном
Гласнику“. Напријед само, Музо!

Он у дови пјесну поји...

— А сад овђе треба неки мирис да
се лије:

Он у дови пјесну поји.
Лахор широм мирис лије,
А са куле акшам бије.

— Дивно! узвикну он у пјесничком
одушевљењу, замађијан лепотом пјесме.

— Штета само што нема кога, да му
прочитам. А виђи, како је све тако fino
удешено, умјетнички скројено, да би се
могла ма ком професору и књижевнику
посветити. Па тек она бујна осјећања
па дубоке мисли у њој! Дакле, знам,
разумијем. Знам ја ће треба ставити
тачку и знак чуђења, а ће јопет велико
слово. Видиш, господине критичару!
Треба прво сам да напишеш пјесну и
да те пробије трољетњи зној, па тек
послије да критикујеш опробане и ве-
лике српске пјеснике. А иначе, кажем
ти, ришћанска душо, не уплећи се и
не мијешај се у моје пјесничке ствари;
јер, Пегазу ми и моје Музе, биће свашта!
Неком неће ваљати!

Изливши овако на адресу критича-
реву, Чавкић остави своје „златно“ перо
и зловољно поче опет да чита критику,
као човјек, који се веома преварио у
очекивању, Он изнајприје држаше, да
ту мора бити нешто, што ће се само
собом исправити. Али, што је више чи-
тао оне црне редиће, све му је јасније
бивало, да ће му она срушити, сломити
све његове дотадашње идеале, све „пјес-
ничке“ снове о књижевној величини,
које је годинама стварао и слагао у
оној злокобној жутој књижици. Он још
сада јасно види, да му се цио живот
сурвава, тоне у понор, пропада на очи-
глед њему, на супрот његовим тежњама
и напорима гледа разорену љубав, у-

ништену каријеру, упропашћену будућ-
ност и све, све... Брррр... како му је
хладно! Обузима га страв...

— Све је пропало, све! — сијевну
му у глави — Еј, јадна моја Лело! Уви-
јек сам ти говорио у име мојих пјесама;
увијек сам ти спомињо моје идеалне
пјесме. А док прочиташ ову паклену
критику, престаћеш ме вољети. Изгуби
ћу и тебе. И онда пропаде све: и љу-
бав наша, и каријера, и будућност, и
све... Пропаст!... Нестаје свијета!... по-
навља се у њему муњевита, очајна мисао.

А како само прије бијаше лијепо!
По далеким касабима и градовима, на
све четири стране шаренога свијета,
говорило се и причало о његовим пје-
смама. И свагде је био признат и призват.
А он је само растао, ширио се. „Гавран
Чавкић, велики српски пјесник“, пона-
вљао би често, готово гласно изгова-
рајући цијелу своју титулу. И прса му
се уада надимаху, а срце му обузимаше
и облијеваше нека слатка врелина — —

Већ дубока ноћ — глухи часи... На
пољу трепери сребрнаста свјетлост.
Све у слатком, заносном ћутању почива
под лаком ноћном хладовином.

Тишина... На столу је њежно тињала
свијећа, по соби се разлијевао неки
пријатан мирис; али је биједном Чав-
кићу све било хладно, бесмислено и
досадно, као да се разболио од сушице.
Разбарушене косе, са празним, запре-
пашћеним и укоченим погледом, ходи
по соби, сједа за сто, подними на лак-
тове, паде у занос, онда се на једном
тргне, бесмислено блуди очима по соби,
па би као у пола јаукнуо:

— Чудне ли среће и црна ли удеса,
који ме снађе!...

А у мислима стоји само та страшна
слика црнога удеса, страшнији од свију
земаљски ужаса. Све му постаје од-
вратно и гнусно, у свему опажа про-
падање, у коме њега прво нестаје. И
он чисто осјећа, да се у њему већ нешто
испразнило, да нечега нема, недостаје
и да се та празнина мора испунити.

На један пут осјети силну жеђ за

пићем, као никада досад. Он устаде као махнит, дохвати стакло с ракијом, што стајаше у шкрабици, и стаде журно пити. Крв поче дејствовати силно и нагло, образи му се запламтеше. И све му сада изгледаше некако чудновато, а опет тако пријатно. И он сада постаје други, то зна, то осјећа добро. Осјећа, да га је нешто савладало, као укочило, оборило, упре очи у пламичак свијеће, па само трепћу, затим стану као окамењене и он тако нешто чека, а чини му се, да у сваком тренутку нешто из њега нестаје, те не може да мисли, онда почиње опет да пије... пије...

Послије неког времена сасвим га савлада „Јаворка“. Он устаде и, чудећи се свему што се с њим догодило, на несигурним ногама докатура се до постеле, леже и стаде несвјесно шарати очима по таваници. У глави му читав хаос, па само ври, а пред очима му се магли, магли... И не разумије и не види ништа више. Само осјећа, како му се кревет диже у висину и спушта... Он зажмири и, као да се крије кога, навуче јорган на очи, па заспа...

Као дан, а не види се баш добро. Он изашао до кафане, и таман да ступи ногом на праг, а пред њега искочи критичар. Дохвати га за мишице и повуче. Уведе га у једну пространу собу, гдје, за дугачким столом, поређани сјеђаху пјесници и приповједачи, а пред сваким стајаше по збирка његових стихова и критика. Из средине се издвоји један постарији човјек, с дугачком косом и наочарима, погледа Чавкића пријекорно и узвикну:

— Зар ви тако?! Толико година обмањујете овај поштени и безазлени свијет да сте пјесник, а овамо у себи немате ништа пјесничког. Па сте још том вашом лажном титулом завели и једну дјевицу...

Чавкић хтједе да отвори уста и да се оправда, али исти господин с наочарима одлучно настави:

— Ми смо на скупу пажљиво прегледали вашу збирку пјесама и критику, па смо донијели ријешење: да се у будуће ни у ком случају не смијете звати пјесником и одмах ошишате пјесничку косу и браду.

Чавкић отворио уста, раширио зенице, па само блесасто посматра непознатог му господина.

— Још и то да вам изјавим: та дјевица, Лела, вјериће се са г. Славујем Косовићем, правим пјесником и књижевником.

Чавкић одједном плану.

— Онда за мене не остаје ништа. Све сам изгубио... Отров и конопци су за жене, а ја ћу у џехенем да се давим! — очајно, силно јаукну, па наже на врата.

Лети, лети као да га четири Пегаза носе, а све једнако виче:

— У џехенем ћу да се давим!... У џехенем...

И таман да скочи у џехенем, док га газдарица дрмну за рамена и — он се пробуди.

— Диж' се! Дошла једна ђевојка с варош-мале, да јој за черек напишеш љубавну пјесну.

Пљевње, 1909.

ГЛАСНИК.

Свечана седница „Преходнице“ друштвене ученица српске учитељске школе у Сомбору у спомен своје десетогодишњице одржана је у недељу 29. априла (12. маја) о. г. Улаз је био бесплатан, а добровољни прилози уступиле се сиротим школама будимске епархије.

Откривање споменика Милици Српкињи. Пре

три године, покренула је мисао гђа *Олга дра Косићка* из Шида, наша сарадница, да се подигне споменик првој српској песникињи из прошлог века *Милици Стојадиновић Српкињи*. Ту је мисао потпомогла, друга наша сарадница, гђа *Зорка Јанковићка* и покренула на то и *Иришку Добротворну Задругу Српкиња*, да узме

ствар у своје руке, која се и примила прикупљања прилога за ту цел. Мисао се та допала и Београдском Довојачком Колу и оно је издало у лепој књижици (Споменици) живот и рад Милице Српкиње из вешта пера дра Јована Скерлића, професора универзитета београдског, од које је чист приход намењен подизању споменика ове српске песникиње. И сад већ има толико прикупљено дарова, да се могло приступити делу. Вајар српски Јовановић зготовио је бисту и сад ће се о *Видову дну ове год. у манастиру Раваници* близу села Врдника, где се ова песникиња родила, открити споменик на свечан начин. Подр бан програм за ту светковину још није изишао и надамо се, да ћемо у идућем броју и то м њи изнети.

Новосађани за будимске школе. На исказ из прошлог броја додајемо, да је Њ. Високопреосвештенство г. Епископ *Миширофан Шевић* приложио 100 К, а уписали се за редовне чланове епархијског фонда будимске дијецезе г. *Душан Машић*, управитељ Централног Кредитног Завода и супруга му *Љубица*, свако са 100 К. *Српска правосл. цркв. општина* дала је 300 К а *Српска виша девојачка школа у Новом Саду* скупила је за будимске школе 576 К 90 п. По VI. исказу, што је издала епархијска управа будимских школа прикупљено је до 6. (19.) априла о. г. за те школе: по свим крајевима 61033 К 89 шот. Толико се и за тако кратко време још никад ни за коју народну установу није прикупило, а отуда се види, како је наш народ брижан за своју народну просвету, и како се највећим жртвама чува своје школе.

Српска виша девојачка школа у Новом Саду приређује на Спасов дан о. г. своју летњу забаву у варошком стрелишту, а у *корист фонда исте школе.*

Овом приликом напомињемо нашој и околној публици, да ће издржавање ове школе од 1. септембра идуће 1913. године пасти на терет овдашње српске православне црквене општине, која и изаче има много издатака око других својих просветних завода, а досадањи је фонд те школе још врло мали и слаб да покрије све потребе ове преко потребне нам школе не само за Нови Сад него и за читаву околину па и Босну и Србију, који нам сваке године по неколико ученица доводе, те зато се и надамо, да ће наше грађанство, које је лепе своте жртвовало сад на будимске школе знати цени-

ти и велики задатак ове српске више девојачке школе, те ће и њој и њеном фонду притећи у помоћ својим новчаним прилозима.

Међународни женски конгрес одржан је прошлог месеца у Бриселу (Белгија), који је одао велику почаст професору универзитета Хенрику Денису, што се као политичар вазда заузимао за цивилно право жене. Овај је конгрес узео на првом месту у претрес реформе грађанског законика, како да се удеси и у жениву корист. На конгресу су биле заступљене у великој маси Енглескиње, Францускиње, Холанђанке и Данкиње као најближе сусетке.

Свечан парастос. Српски Учитељски Конвент у Новом Саду приредио је у четвртак 12. (25) априла о. г. у Руми свечан парастос покретачу и потпредседнику своме, пок. *Гаври Пушнику*, добротворци румској *Катарини Димитријевићевој*, почасном члану, великом пријатељу и добротвору *Јовану Ђуричићу Биорцу* и рано преминулој му кћери *Ани*; даље, упокојеним румским члановима помагачима: *Тодору Богдановићу*, дру *Антонију Богдановићу*, *Јоци Богдановићу*, *Јереју Павлу Бошковићу*, *Васи и Радивоју Кретићу*, *Васи Максимовићу*, *Ђорђу Марковићу*.

При овој тужној светковини служила су из почасти сва три румска свештеника, иречасна г. г. *Марко Шаула*, прота; *Александар Костић* катихета и *Ем. Грбић* парох. Председник црквене општине г. *Ђ. Стајић* уступио је бесплатно црквене утвари и збона. На окупу је било 23 учитеља и 3 учатељице. Грађанство се у доста лепом броју искупило. После парастоса изишло се на гробље те су опојани и преливени гробови свих горњих покојника. Но још пре тога опојани су и преливени гробови пок. *Васе Максимовића*, супруге му и јединице *Вере*, у чији помен је овај велики приложник дивно украсио цркву св. Духа и чело олтар подигао себи и својој породици лепу вечну кућу. Слава им и вечна успомена!

Нови Привредникови добротвори. Још преклане 1. (14) јуна 1910. г. упокојио се у Загребу у 51. год. свог века *Емил Демешровић* (родом из Баната), који је још за живота свога оставио друштву Привреднику у Загребу 50 комада акција Српске Банке у Загребу, (у вредности од 12.000 К) да се из прихода тога потпомажу младићи српске народности и православне вере, који се одају учењу трговине, за-

ната или које друге привредне гране. Тај фонд је већ лане ступио у живот.

Други је Привредников добротвор постао ове године г. *Мајор Михаило Вишез Зубовић*. Он је поклатио Привреднику своју велику двокатну кућу у Загребу, која ће по смрти његовој носити име као његова фондација, а чијим ће се приходом потпомагати сироти Срби православне вере који се одају трговини или занатима. Кућу је одмах превео на друштво Привредник, да по смрти његовој не би било какве неприлике око превађања, али за живота ће уживати он сам приход њен.

Тако се сваки дан множе у нашем народу пријатељи привредне струке, која је основ сваком даљем напретку.

Девојачка Кола заузимају све већи круг рада у културном нам развјитку. Панчевкиње и Новосаткиње узеле су у своје коло и мушку омладину, која преко целе зиме и пролећа приређују литерарна и поучна предавања наизменце у своме кругу. Сомборкиње, Сентомашкиње, Румљанке а сад и Митровкиње држе своје састанке саме те се забављају читањем и поукама. По који пут позивају на своје састанке и мушке интеллигентније снаге, да им из једне или друге литерарне гране одрже по које предавање. У томе се Сомборкиње највише истичу. У недељу пред Ђурђев дан одржао је тамо г. *Љубомир Лошић*, епархиј. школ. референт бачке и будимске епархије, јавно предавање о раду женске интеллигенције у народу, а г. др. *Јован Далошевић*, адвокат, председник певачког друштва и секретар Сомборске Добротворне Задруге Српкиња, одржао је 8 (21) априла о. г. Сентомашком Девојачком Колу јавно предавање о српској песми и српском певању. На тај начин шири се љубав и свест народна и у женске омладине, без које не можемо као народ напредовати. Зато се и радујемо свима тим појавама нашег женског подмлатка и одајемо почаст људима, који се заузимају да овака кола подижу у своме кругу.

Верени и венчани. Гђица *Кашинка Лозићева* из Загреба венчала се 22. априла (5. маја) о. г. с г. *Јованом В. Дурманом*, трговцем из Јаворња горња.

Гђица *Косара Милоса Јосифа*, трговца из Пожаревца венчала се истог дана (22. априла) о. г. с г. *Војиславом Јовићем*, чланом фирме: Јосиф и Јовић.

Гђица *Цвеша Хорватова*, учитељица куманска, венчала се 22. априла (5. маја) о. г. с г. *Александром Поповићем*, куманским учитељем.

Гђица *Олга Дерина* кћерка нашег еуграђанина г. *Јована Дера*, поседника, верила се с г. *Мишом Ползовићем*, трговцем и поседником из Сомбора.

Срећно!

Друштво „Трезвеност“ или они, који су противни сваком опојном (алкохолном) пићу, имали су у Крагујевцу свој главни скуп на Ђурђев дан о. г. Веле, да је било на том скупу 5 - 6000 душа из свију српских крајева и да су решили, да се по свим крајевима српског народа ради на томе, да се овака друштва оснују. Ми верујемо, да су оваке установе врло корисне за наш, особито млађи свет, јер је алкохол многу несрећу починио у нашем друштву и многу породицу упропастио морално, материјално и здравствено.

Одликовани. Г. др *Живко Богдан* из Велике Ђикинде, земаљски посланик турско бечејског среза добио је бесплатно од Његовог Величанства краља наслов *племик од Тиси-Хиђоша*.

Г. др *Владимир Демешовић*, градоначалник вароши Новог Сала постао је *краљевским саветником*.

Ректор београдског универзитета, г. др. *Богдан Гавриловић* Новосађанин, одликован је о ускресу од атинског универзитета, приликом своје 50-годишње прославе, избором за *почасног члана*.

Нова Добротворна Задруга Српкиња. Заузимањем ст.-паланачке учитељице, гђице *Виде Увалићеве*, оснива се и тамо Добротворна Задруга Српкиња. Тамо се одавно на том радилу, али се тек сад успело. Аго је и споро и тешко ишло, нека буде само од сад вољом рађено, па ће се све накнадити

Ч И Т У Љ А.

† **Ана Ј. Антоновић.** Добротворна Задруга Српкиња у Новој Градишци изгубила је своју оснивачицу, добротворку и председницу, гђу *Ану Антоновићку* 31. марта (13. априла) о. г. Задруга је у знак жалости своје издала посмртни лист и разаслала појединим својим посестринским задругама. Вечна јој памет!

† **Ленка Нићина рођ. Туцаков**, узорита супруга г. *Косме Нићина* из Сомбора и добра мати наше претплатнице и чланице Добротворне Задруге Српкиња гђе *Милене* дра Марка Гергурова из Сомбора упокојила се 4. (17.) априла о. г. у 49. години живота. Бог да јој душу прости!

† **Јован Жупански**, бивши 20-годишњи учитељ арадски, и као умировљен служио је све до смрти као чиновник сивачке политичне општине. Он је брат проте арадског, пречасног г. *Станка* и брата бившег бележника сивачког г. *Љубомира* Жупанског. Упокојио се овде у Новом Саду 5 (18) априла о. г. код свога сина *Миливоја*, књиговође »Српске Штедионице«, после кратког и тешког боловања у 68. години живота. Беше човек тихе и мирне нарави, поштене душе. Беше један од најугледнијих учитеља арадског протопопијата. Из признања према његовим заслугама беше на упоку председник арадске црквене општине г. Влајковић и у име своје општине положио је венац на мртвачки одар. Исто су то учинили и два заступника сивачке политичне општине. Нека је вечна успомена нашем драгом Јови Жупанском!

† **Ана Филозофова**. У Петрограду се упокојила марта месеца о. г. у 74. години живота *Ана Филозофова*, оснивачица добротворних установа у Русији. Што женске имају тамо својих умних тековина и права, ваља да захвале овој реткој жени, која се одважно борила за право и напредак руског женскиња. Њен први корак у јавност била је организација женских одбора (клубова), којима је био задатак, да се боре против мужиштва, т. ј. за ослоб. ђеље руских мужика испод великашког притиска. Но највећа је њена заслуга у том, што је израдила, да и женске могу бити слушалице на вишим и највишим школама у Русији. Основала је, даље, недељне школе за децу, назидала јевтине станове за женске и подигла завод за шивење белог рубља, у којима зарађују хлеб хиљадама сиротих девојака. Кад је 1873. године завладала неродица у великом делу Русије, купила је милодаре за гладни народ и организовала лекарску помоћ у крајевима, где је било за то потреба. У слози са *Трубниковом* и *Штасовом* основала је нове институције (установе) за благо женских. Тако је основала друштво за спасавање палих женскиња, за унапређивање медицинских женских факултета, пољопривредних школа и т. д. Њен човекољубиви рад није се свидео руској влади, те ју 1879.

године протера из Русије, ма да се за њу заузео муж јој, који је тада био под царем Александром II. генерални прокуратор. Прогонство није дуго трајало, а чим се вратила наставила је опет свој благодетни рад и вршила је све до смрти своје у корист, срећу и напредак женског пола у пространој Русији, зато ће и успомена на ту племениту и човекољубиву жену остати вечна у руском женскињу. Слава Ани Филозофовој!

† **Емилија Калић**. Наше поштоване, угледне и заслужне раденице на јавном пољу г-ђе: *Зорка Ховоркова* и *Даринка Пелеш*, са сестром својом *Маршом Шојановић*, изгубиле су 17. (30.) априла о. г. своју добру матер, *Емилију Калић* у 85. години живота, то је и мати *Мише Калића* професора и књижевника. Ретка је мати, која је тако пажена и љубљена од деце као покојница. Она је и уснила вечни сан на рукама и у закриљу своје кћери Даринке Пелеш, рођ. Калић у Глини, где је и сахрањена. И покојница је рођена Новосаткиња из породице Јовановићеве, где је и своју децу изродила и где је и она учествовала у стварању Добротворне Задруге Српкиња Новосаткиња, којој је и члан била, све док се није с децом иселила из Нов. Сада.

Нека приме деца наше саучешће, а покојници нека је вечна памет!

† **Јелена Хорват**. У понедељак, баш на Бурђев дан о. к. упокојила се Јелена Хорват, супруга пок. учитеља новосадеког, Радослава Хорвата, у 72. години живота. Умрла је у Земуну у наручју свога сина Јована, трговца. Оставила је за собом и другог сина Душана, апотекара у Кумани, кћери: Емилију Микшић и Цвету Поповић и 9 унучади. Бог да јој душу прости!

† **Ђира М. Поповић**. познати трговац и књијар новосадске фирме Браће М. Поповића, упокојио се после дуге и тешке болести 20. априла (3. маја) о. г. у 74 години живота, оставив за собом супругу Ангелину дугогодишњу одборкињу новосадске задруге Српкиња и кћер Веру удату за Албина Бауера војничког судца. Лака му црна земља била!

БЕЛЕШКЕ.

ПРОСВЕТА.

Школске Штедионице. Још пре 30 год. отпочела се у Француској, Швајцарској па после и у Немачкој да води жива реч међу учитељима о потреби, да се по осн. народним па и средњим школама заведе с децом штедионице т. ј. да се деца уче из прве младости штедити своје новчиће, које добијају на поклон или заслуже. Ве-

лики део учитеља прихватио је ту идеју, али је било доста њих, који су и противни били тој идеји, мислећи, да се тиме одгајају себичњаци, тврдице и ципије. То мишљење је делио и међу српским одличнијим учитељима пок. Мита Нешковић. Међутим је пок. др. Ђ. Натшевић топло препоручивао те штедионице. У Швајцарској и Француској држе и данас учи-

тељи с децом таке штедионице, а у нас Срба је мисао та сасвим учмала. Тек ово дана чујемо, да је из своје иницијативе основала таку штедионицу у Ст. Пазови наша вредна скупљачица и сарадница г-ђица **Вукосава Шимићева** учитељица и свет се наш обрадовао тој појави. Ми мислимо, да је г-ђица Шимићева на добром путу и препоручујемо, да се на њу угледају и друге наше учитељице.

К Њ И Ж Е В Н О С Т.

Светогорски утисци. Успомене с пута. Написао јеромонах Стефан Илкић. Цена: 50 потура. Посвећено сећању на почившег протојереја Ивана Маширевића, професора и катихете српске велике гимназије карловачке.

Прочитао сам до краја ове путописне успомене г. Стефана Илкића и с њиме сам заједно уживао духовном пратњом кроз све оне и лепе и побожне, као и оне неугодности, што су на том путу пратиле наше богослове и њихову пратњу. И ко је рад да добије верну слику унутарњег живота и рада као и спољњег изгледа Свете Горе Атонске, чека набави ову књигу и нека је чита, па ће се уверити.

Књижарски Гласник. Марта месеца ове године отпочела је да издаје у Београду кр. повл. књижара Рајковића и Ђуковића под уредништвом Драг. Ј. Ђуковића лист под горњим насловом. Овај ће лист излазити по потреби а износиће и приказивати све нове књиге, које она буде издавала, те ће тим да замени досадање каталоге, које је издавала. Лист се шаље бесплатно књижарама и просветним заводима.

О женама. Књижара београдска С. Б. Цвијановића издала је у српском преводу мисли *Аршура Шопенхауера* »О Женама«. То је мала брошура од 29 штампаних страна, мале осмине а вреди 0'30 дин. или потура. Ми жалимо и труд преводиоца и трошак издавача за ово дело, јер су се такве мисли о женама, какве су изложене у тој књижици, сасма преживеле. Нису жене бића нижег реда као што Шопенхауер хоће да докаже, него створови једнаки човеку, па је право, да се с њима једнако и поступа, једнако цене и исто поштовање одаје као и човеку.

Пријатељи листа.

Г-ђа Анђа уд. Укропина из Тузле платила је поред свог примерка један примерак за једну ученицу, који се даје овдашњој ученици српске више девојачке школе *Невени Поповићеве*, ученици П. р. срп. више девој. школе.

Онај пак примерак, што је г-ђица *Софија Кнежевићева*, учитељица из Окучана, наплатила

у спомен своме куму пок. Константиновићу, пароху карловачком, а који је у 2. броју нашег листа од о. г. споменут, даје се *Видосави Грбићеве*, ученици П. р. српске више девојачке школе.

Одговори уредништва.

Госп. М. М. В. Плевље. Песме ће изићи ове године у календару, који ће вам се у своје време послати. — »Заљубљеног ђавола« довршите па ћемо га уступити једном овдашњем политичком листу, који ће вам се слати кад буде штампан. За наш лист је сувише опширно. Поздрав! Ур.

Ј А В А Н Р А Ч У Н.

Српска Женска Добротворна Задруга у Штапару приредила је на други дан Ускрса о. г. у корист сиромашних школа будимске епархије забаву, на којој је примљено:

За улазнице . . . . . К 184'50

Добровољних прилога . . . . . К 107 10

За томболу . . . . . К 87 20

Свега . . . . . К 378'80

Трошкови за забаву износе . . . . . К 77 80

Остаје чисто . . . . . К 301'—

која је сума 16. априла о. г. послата школском фонду будимске епархије у Сентандреји.

Добровољних прилога приложише: по 20 К г. Л. Станковић и Штапарска Привредна Штедионица; по 15 К Штапарска политична општина; по 10 К г. Св. Милић; по 8 К г. Ђира Манок из Београда; по 5 К г-ђа Кристина Грујић из Панчева и г. Ф. Шнепф, по 4 К преч. г. Ј. Вујин; по 3 К г. Божа Ђуришић; по К 2'10 г. Ваца Аперлић; по 2 К г-ђе Љубица Топалева и Марија С. Бежанова те г. г. С. Јанчурић, В. Ивков, Н. Ђуришић, Д. Бакалић из Даља; по 1 К г. г. Ђурка Ђукић из Београда, Љ. Теофановић; по 60 пот. г. Ј. Катанић; по 40 п. Н. Н. V.

Предмете за томболу дароваше госпође К. Станковић 2, Вук. С. Милића 4, Вук. Буњевчева 3, Е. Вујина 2, М. Ђирилова 2, М. Влашкалић 2, Д. Николић 1, Д. Максимовић 1, Т. Мартоношка 1, Р. Мрђенова 1, К. Мрђенова 1, Д. Стакић 1, С. Јанчурић 1, З. Бачлић 2, М. Кашанска 1, С. Волић 1, Ј. Павловић 1, М. Мокић 2, М. Таранска 1, Ј. Бојчетић 1, Сл. Волић 1, А. Поштић 1, К. Аперлић 1, Љуб. Топалева 1, Д. Катанић 1, К. Грујић 2, М. Плужарева 1, В. Теофановић 1, Нада Ивков 1, В. Југовић 2.

Г-ђа А. Поштић израдила је и овај пут својеручно лепе улазнице и карте за томболу.

У име сиромашних школа будимске епархије изричем овим свима прилагачима и суделачима најтоплију благодарност.

У Штапару, дне 9. априла 1912.

Вукосава Св. Милића
председница.

ЈАВАН РАЧУН.

Сеншомашко Девојачко Коло приредило је на други дан Ускрса о. г. забаву на којој је пало

од улазница	К 202—
у име добровољних прилога	К 179—
Свега је примљено	К 381—
а издато је на име трошкова	К 15488
Остало је чиста прихода	К 22612

Од тога је послато К 120.— на потпомагање сиромашних српских вероисповедних школа у епархији будимекој.

Добровољних прилога дала су ова г. г. по 20 К Сеншомашко Трговачко Удружење, Милан С. Дунђерски; по 8 К Танасије Каћански, Др. Коста Бугарски Сомбор; по 6 К Нестор С. Белић; по 5 К Данило Бугарски трговац, Лаза Продановић књиговођа, Стева и Дејан Гавански, Др. Тодор Николић општински лечник; по 4 К Јован Теофановић, Милан Каћански учитељ, Др. Иван Загорица, Лудвиг и Краус Карл трговачки путници, Гојко Каћански свештеник, Исидор Иванић, бележник, Миливој Сивачки свештеник, Даринка Димитријевић, Милица Св. Гаванска; по 3 К Бура Петковић књиговођа, Прока Продановић, Јулка уд Јанковић, Цвета Дињашки, Љубомир Ђорђевић трговац из Ст. Бечеја, Петар Дињашки трговац, Софија Арк. Павловића; по 2 К Катица Максимовић забавиља Нови Сад, Милка Браћевачки, Гавра Д. Каћански, Тоша Каћански, Љубица Д. Манојловић, Ђока Радуловић књиговођа, Лука Недокланац, Бура Каћански поручник, Милан Рунић трговац, Милан Протић учитељ Турија, Тоша Манојловић поткњиговођа, Стева Манојловић, Стева Вардић, Јулка Ползовић из Ст. Кера, Бура Леђенски, Васа Николић Карловци; по 1 К Лазар Вучков ђакон, Марко Манојловић мерник, Светозар Иванић бележник Турија, Глиша Угљеша, Сима Пећарски Сента, Глиша Белић, Живко Дебелачки, Марија Јанковић. Г. Стева Јаснић, апотекар дао је бесплатно материју за грчку ватру.

Сви прилагачима изриче се овим путем искрена благодарност.

Сеншомаш, 2. (15.) априла 1912.

Ленка Јовановић
благајкиња.

Милева Белић
председница.

Који нам за лањску годину дугују, тима смо обуставили лист док се не одуже, те и овогодишње дужнике молимо још једном врло лепо, да нам пошљу претплату, да не морамо с њима тако поступати.

Уредништво.

Стечај.

Добротворна Задруга Српкиња у Грачацу (Лика-Хрватска) потребује једну солидну вредну и вешту ШВЕЉУ. Она би имала доста рада, а уз то би добила и неколико ученица да их учи.

Које би желеле ово место получити, нека се обрате својим условима овој задрузи. Ово место могу добити само Српкиње православне вере.

Грачац 24. марта 1912.

КАТАРИНА ПОПОВИЋ с. р.

1—2

председница.

ИНТЕЛИГЕНТАН УДОВАЦ,

доброћудан и добро ситуиран, 50 година стар, тражи познанство исто такве даме (удовице предност). Цијењене понуде на: П. О. 50. ЗАГРЕБ, главна пошта, poste restante. 1—

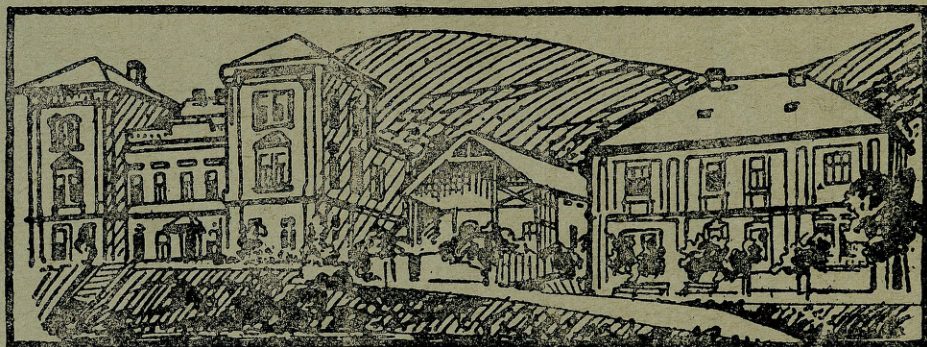
BAD REICHENHALL.

У знаменитој баварској купци „РАЈХЕНХАЛ“—у отвара и ове године свој „пансионат“ Српкиња г-ђа **Сара Димитријевић** а из Беча у једној од најлепших вила званој: „Concordia“. Срби, који су се лане и преклане бавили тамо, врло се хвале умереним ценама, пријемом и укусним јелом, јер госпођа Сара кува по српском укусу.

Ми препоручујемо нашим Србима и Српкињама, који буду тамо одлазили на лечење, овај српски пансионат.

На захтевање, шаљу се бесплатно проспекти о ценама. Писма ваља упутити на г-ђу Сару Димитријевићку Bad Reichenhall — Villa „Concordia“ Bayern. 1—2

С Л А Н О К У П А Т И Л О У С Т. С Л А Н К А М Е Н У

отворено од 1. маја до 1. октобра.

Сланача специјално лечи: реуматизам зглобова и мишића; ексудативно запаљење у трбушној дупљи, материци и јајницима; све врсте катаралних запаљења; малокрвност, бледуњавост и шкрофулозу свију облика; жигове и севодине; извесне врсте кожных болести.

Купатило има 60 елегантно намештених соба са ценом од 1 до 4 К; лепу пространу новосаграђену

рестаурацију са добрим јелима и пићем, сталну музику која трипут дневно свира.

Ближа извешћа и проспекте бесплатно даје

ШТЕДИОНИЦА У СТ. ПАЗОВИ.

ФАТИМА КРЕМ

по правом источном рецепту приправљено одстрањује у најкраћем времену сунчане пеге, жетрене мрље, суједице (Mitesser) ненаравно црвенило лица, наборе, све нечистоће лица и руку, као најизврсније средство даје кожи белоћу и кадифи сличну нежност.

Фатима сапун поспешује особито деловање крема. **Фатима пудер** даје лицу услед своје особите финоће и невидљивости отмен и елегантан изглед.

ЦЕНЕ СУ СЛЕДЕЋЕ:

Фатима крем	К 1'—	за иностранство	К 1'50
Фатима сапун	К 1'—	"	К 1'50
Фатима пудер	К 2'4)	"	К 3'—

Да се очувате безкорисних патворина изволите тачно на име Фатима пазити, јер нарудбе поштанским поузећем тачно шаље:

Парфимерија Ориентале Фатима Вуковар 23.

У иностранство шаљемо само, ако се новац унапред пошаље.

ИЗИШЛО ЈЕ ИЗ ШТАМПЕ! ИЗИШЛО ЈЕ ИЗ ШТАМПЕ!
 ПЕТО ИЗДАЊЕ ШТАМПАНО У 25.000 ПРИМЕРАКА
 НАЈНОВИЈИ

ВЕЛИКИ СРПСКИ КУВАР

Катарине Поповић-Миџине

са новим, корисним и практично опробаним допунама наших угледних и искусних
 домаћица као и из одабраних страних дела те врсте.

Средила Милева Симића

наставница „Кућарства“ српске више девојачке школе у Новом Саду.

„Велики Кувар“ има 36 штампаних табака велике осмине или 560 страна са 150 слика
 и једном колорисаном таблицом: *Најбољи делови јовећеј меса*. Ова ваљана књига биће од нај-
 веће користи свакој Српкињи домаћица у најскромнијим и најимућнијим породичним приликама,
 јер ће се из ње практично научити кувати наша српска јела, као и готовити најфинија јела из
 кујне: француске, немачке, мађарске и т. д. а све је то јасно, разговетно приказано у овом нај-
 новијем „Српском Кувару“, да ће милина бити свакој Српкињи домаћици узети у руке ову корисну
 и лепо распоређену књигу у којој ће лако наћи све што јој затреба.

„Велики Српски Кувар“ је у укусним тврдим корицама увезан а цена му
 је 5 круна.

Ко узме два примерка добија трећи бадава.

Издавачка књижара Учитељског деоничарског друштва
 „НАТОШЕВИЋ“ у Новом Саду.

КУЋА ПОМОДНЕ РОБЕ

Матије леви и друза

НОВИ САД.

Главна пијаца у згради хотела Јелисавете.

Наше ексквизитне новине за пролећну сезону 1912. стигле су већ у
 особито обилном избору, и то само специјалитети из најзнаменитијих фабрика.

Наш нови лагер пружа поштованим дамама прилику видети много инте-
 ресантних ствари за овогодишњи смер моде. Зато нека нико не промаши
 прилику, а да не прати пажњом наше излоге, где ће бити изложене саме се-
 зонске новине (Saison Nouveauté).

Специјалитети у блузама, жипонима, фином женском рубљу.

Потпуне опреме за невесте.

Мустрице на страну драговољно шаљемо бесплатно и франко.